

«VOORLOPIGE HECHTENIS EN EVOLUTIE VAN HET RECHT»

W. BROSENS
Kabinetchef van de minister van Justitie

1. Onder welke voorwaarden reeds tijdens het onderzoek een aanhoudingsbevel kan worden verleend en gehandhaafd, wordt in grote lijnen nog bepaald door de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis. Aan deze wet werden slechts een beperkt aantal, zij het soms belangrijke wijzigingen aangebracht.

De wet van 23 juli 1895 verbeterde het stelsel der invrijheidstelling tegen zekerheidstelling; de wet van 29 juni 1899 vulde een leemte aan inzake de mogelijkheid om invrijheidstelling aan te vragen na verwijzing naar de bevoegde rechtbank; de wet van 23 augustus 1919 verleende aan de raadsman recht op inzage van het dossier bij de behandeling van de maandelijkse handhavingen der voorlopige hechtenis, de wet van 9 mei 1931 legde de onmiddellijke invrijheidstelling op zodra de ondergane hechtenis gelijk is aan de uitgesproken hoofdgevangenisstraf; de wet van 25 juli 1959 verplichtte de Kamer van Inbeschuldigingstelling tot beslissing binnen de 15 dagen na de voorziening in beroep; uiteindelijk herstelde de wet van 6 maart 1963 voor de raadkamer de mogelijkheid — die reeds in de oude wetgeving van 1852 bestond — om bij de verwijzing naar de correctionele rechtbank een einde te stellen aan de voorlopige hechtenis.

In een in 1937 door de franse «Académie des sciences morales et politiques» bekroonde verhandeling werd erkend dat de Belgische wetgeving inzake het stelsel der voorlopige hechtenis als voorbeeld kan gelden daar zij aan de verdachte de waarborg verzekert van een werkelijke jurisdictie der voorlopige aanhouding (1).

(1) J. CARBONNIER, *Instruction criminelle et liberté individuelle*.

Beantwoorden aan deze lovende vaststelling even gunstige resultaten ?

Volgens gegevens uit het jaar 1969 zijn er in de hierna vermelde landen per 100.000 inwoners gemiddeld navolgens aantal gevallen van voorlopige hechtenis :

Frankrijk :	25
West-Duitsland :	19,5
België :	13,2
Engeland :	9,9

Er dient de aandacht op gevestigd te worden dat deze gegevens betrekking hebben op de toestand in Frankrijk voor de inwerking-treding in dat land der wet van 17 juli 1970 : anderzijds op de toestand in Duitsland zoals deze geworden is na de inwerking-treding der wet van 1964 die een strengere motivering der aanhoudings-bevelen oplegt. Deze beide wetten worden verder besproken (nr. 5).

Wat betreft de vergelijking met de Bondsrepubliek dient gepre-ciseerd te worden dat indien het aantal voorlopig gedetineerden niet tegenover het bevolkingsgetal gesteld wordt, maar tegenover het aantal gerechtelijke beslissingen, de frequentie der aanhoudings-bevelen in dat land iets beneden die van België zou liggen.

Anderzijds is het zo dat de toestand in België alleszins gunstiger bleef dan in de Bondsrepubliek wat betreft de gemiddelde duur der voorlopige hechtenis (nr. 8).

In Engeland worden de gevallen van voorlopige hechtenis beperkt door borgstelling of zelfs belofte van borgstelling. Het bedrag van de borgstelling wordt laag gehouden voor weinig bemiddelden, en kan dan zelfs minder dan 650 F. bedragen.

2. Herhaaldelijk werd kritiek tegenover de toepassing der wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis geuit, meestal naar aan-leiding van de besprekingen van het budget van het Ministerie van Justitie. De tussenkomensten waren soms scherp. Maar wanneer in 1962 en 1964 de minister zich de strafdossiers liet voorleggen, moest hij vaststellen dat in elk van de besproken gevallen het aanhoudings-bevel terecht werd afgeleverd.

Aangenomen mag worden dat de kritiek in grote mate overdreven is, en haar oorsprong vindt in een minderheid van gevallen waaraan ruchtbaarheid gegeven wordt. Toch is het de nadrukkelijke wens van de minister van Justitie door een voorlopige hervorming — zonder de algehele herziening der strafrechtspleging af te wachten — zo spoedig mogelijk een groot deel van de thans uitgebrachte bezwa-ren op te vangen : de voorlopige hechtenis betekent immers een aantasting der persoonlijke vrijheid.

Op 10 september 1969 werd het wetsontwerp tot wijziging der wet op de voorlopige hechtenis neergelegd bij de Kamer der Volks-vertegenwoordigers. De door de Kamer gestemde tekst werd op 26 november 1970 overgezonden naar de Senaat. Daar de bespre-kingen in de senaatscommissie tot tekstwijzigingen hebben geleid,

zal het ontwerp na stemming in de Senaat terug aan de Kamer der Volksvertegenwoordigers moeten overgemaakt worden.

3. Drie doelstellingen worden nagestreefd door het wetsontwerp :
1. het verlenen van een bevel tot aanhouding moet meer dan ooit een uitzonderlijke maatregel zijn ;
  2. de duur der voorlopige hechtenis moet nog meer beperkt worden ;
  3. een vergoeding aan wie slachtoffer is van een onwettelijke of ongerechtvaardigde voorlopige hechtenis.

4. Eerste doelstelling : de onderzoeksrechter mag slechts een bevel tot aanhouding verlenen indien hij uitdrukkelijk en nauwkeurig vastgesteld heeft dat ernstige en uitzonderlijke omstandigheden aanwezig zijn.

Het verlenen van een bevel tot aanhouding wordt bemoeilijkt door aan de onderzoeksrechter een meer volledige en nauwkeurige motiveringsplicht op te leggen.

Het bevel tot aanhouding dient nauwkeurig de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden te omschrijven die de openbare veiligheid raken en waarop de aanhouding gegrond is, onder vermelding van de gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte (artikel 2 van het ontwerp).

Aldus wordt beoogd een einde te stellen aan het gebruik van formuleringen die, zoals de huidige praktijk aantoonde, meer dan eens te vaag of te algemeen blijven. Gehoopt wordt dat de talrijke ministeriele circulaire's over de noodzaak van een preciese motivering niet meer zullen moeten herhaald worden.

5. Het belang en de invloed van een volledige en nauwkeurige motivering der aanhoudingsbevelen kan niet onderschat worden.

In dit verband kan verwezen worden naar het effect der wet van 19 december 1964 in de Duitse Bondsrepubliek, die een nauwkeurige motiveringsplicht oplegde.

Als redenen tot voorlopige hechtenis kunnen volgens deze wet slechts weerhouden worden :

- a) de mogelijke vlucht van de verdachte. Het volstaat niet meer dat de rechter deze mogelijkheid vreest : het gevaar van de vlucht moet op grond van preciese omstandigheden omschreven worden, welk ook de ernst van het gepleegde misdrijf is ;
- b) het gevaar dat bewijsmiddelen zullen verdwijnen. De rechter moet voortaan zijn overtuiging steunen op preciese omstandigheden die aantonen dat de dader het inzicht heeft bewijsstukken te vervalsen, of getuigen of medeverdachten te beïnvloeden ;
- c) gevaar voor hervalling, doch enkel inzake zedenmisdrijven ;
- d) de aanhouding is verplichtend bij moord en doodslag.

Het absoluut getal der voorlopig gedetineerden daalde door de inwerkingtreding van deze wet van gemiddeld 14.500 tot ongeveer

11.700 per jaar, terwijl nochtans in dezelfde periode het aantal gerechtelijke onderzoeken steeg door de toenemende criminaliteit (2).

Ook in het Zwitserse kanton Zurich daalde de frequentie der aanhoudingsbevelen merkkelijk, daar de motiveringsplicht werd opgelegd in 1953.

In Frankrijk legt de wet van 17 juli 1970 (loi tendant à renforcer la garantie des droits individuels des citoyens) voor het eerst aan de onderzoeksrechter op het aanhoudingsbevel hoofdens wanbedrijf reeds bij de eerste aflevering ervan te motiveren, als belangrijk middel om het aantal aanhoudingsbevelen te beperken. Deze waarborg staat in scherpe tegenstelling tot de omstandigheid dat in criminele zaken het aanhoudingsbevel nog steeds zonder motivering verleend wordt.

Onder de vroegere wetgeving was de motivering slechts opgelegd in geval de onderzoeksrechter de aanhouding — in de regel na verloop der eerste vier maanden — wenste te verlengen.

De redenen tot voorlopige aanhouding in correctionele zaken moeten volgens de wet van 17 juli 1970 beperkt blijven tot navolgende beweegredenen :

1. de noodzaak de bewijsmiddelen te bewaren of overleg met getuigen of mededaders te beletten ;
2. de noodzaak de openbare orde te handhaven of de verdachte te beschermen, de voortzetting of de herhaling te beletten, of de verdachte ter beschikking van het gerecht te houden.

Vooralsintoen deze laatste overweging doet sommigen door haar algemeenheid vrezen dat de motiveringsplicht niet ten volle de gewenste beperkende invloed zal hebben, al legt de wet op dat elke motivering eigen moet zijn aan de bijzondere gegevens van de bundel.

Bovendien is de onmiddellijke voorlopige aanhouding slechts mogelijk indien de wettelijk opgelopen straf minstens gelijk is aan twee jaar gevangenisstraf. Onmiddellijke vrijheidsberoving is aldus uitgesloten voor wanbedrijven als onopzettelijke doding en openbare zedenschennis (3). In deze gevallen moet als eerste maatregel aan de verdachte een der vrijheidsbeperkende maatregelen van gerechtelijke controle opgelegd worden (zie nr. 19). Indien de verdachte van zwaarder gestrafte wanbedrijven wordt verdacht, kan het aanhoudingsbevel wel onmiddellijk verleend worden doch slechts indien de onderzoeksrechter maatregelen van gerechtelijke controle een onvoldoende waarborg acht.

Indien de verdachte bewust een maatregel van gerechtelijke controle niet naleeft, is de sanctie het uitvaardigen van een aanhoudingsbevel.

(2) JESCHEK, *La réforme de la détention préventive en Allemagne et le droit belge*, in *R.D.P.*, 1970-1971, 462.

(3) R. CHARLES, *Liberté et détention, commentaire de la loi du 17 juillet 1970*, p. 40.

Volgens verklaring van de Franse minister van Justitie op 6 november 1971 in de nationale vergadering, zou sedert de inwerking-treding der wet van 17 juli 1970 het aantal aanhoudingsbevelen met 15 % verminderd zijn.

6. In hoeverre is er toezicht op de naleving van de aan de onderzoeksrechter opgelegde motiveringsplicht?

Artikel 28 van het wetboek van strafvordering gelast het openbaar ministerie met de zorg van uitvoering der bevelen van de onderzoeksrechter. Ministeriele circulaires herinnerden eraan dat het openbaar ministerie zich niet mag lenen tot uitvoering van bevelen tot aanhouding, die niet zouden voldoen aan de voorschriften van artikel 2 der wet op de voorlopige hechtenis.

In hoofdzaak dient echter verwezen naar de taak van de raadkamer bij de bevestiging van het aanhoudingsbevel. Het aanhoudingsbevel wordt niet gehandhaafd, tenzij de raadkamer bevestigd heeft binnen een termijn van 5 dagen. Het desbetreffende artikel 4 der wet op de voorlopige hechtenis wordt ongewijzigd behouden, maar meer dan tot heden het geval was, zal de raadsman van de verdachte voor de raadkamer het bestaan van de uitzonderlijke en individuele omstandigheden betwisten die de voorlopige aanhouding rechtvaardigen kunnen.

In dit verband weze eraan herinnerd dat het aan de raadkamer mogelijk is, zonder dat zij hierin van de toestemming van de verdachte afhankelijk zijn, leemten in het aanhoudingsbevel aan te vullen, en onjuiste motiveringen af te wijzen en te vervangen door andere (4).

De raadkamer zou zelf een aanhoudingsbevel, dat zou verleend zijn door de onderzoeksrechter na het verstrijken van de termijn van 24 uur, kunnen bevestigen, daar zij geen kennis nemen kan van onregelmatigheden die niet blijken uit het aanhoudingsbevel zelf (5).

Tegen het bevel der raadkamer staat hoger beroep open voor de kamer van inbeschuldigingstelling; tegen de beslissing van het hof is beroep in cassatie mogelijk.

Indien het gebrek aan motivering of de onvoldoende motivering — zoals de eventuele afwezigheid van essentiële vormvoorwaarden — niet gedekt werd door de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling, moet het aanhoudingsbevel verbroken worden (6).

Het Hof van Cassatie oordeelde evenwel dat de feitenrechter soeverein het ernstig en uitzonderlijk kenmerk beoordeelt der omstandigheden die de openbare veiligheid raken (7).

(4) Cass., 30/5/1964, in *R.D.P.*, 1964-1965, p. 193.

Cass., 18/10/1965, in *Pas.*, 1966, I, p. 224.

(5) Luik, 7/2/1963, in *R.D.P.*, 1963-1964, p. 668.

(6) HOEFFLER, *Traité de l'instruction préparatoire*, nr. 133, noot 12.

(7) Cass., 22/1/1934, in *Pas.*, 1934, I, p. 142.

Het Hof van Cassatie zal voortaan dienen na te gaan of de motivering gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte omvat.

Het franse Hof van Cassatie schijnt de weg van de intrinsieke controle der motiveringen te zijn opgegaan. De arresten van 8 oktober 1970 en van 22 en 24 juni 1971 (8) zijn betekenisvol.

7. De rol van de procureur des Konings ten opzichte van het verlenen van het aanhoudingsbevel door de onderzoeksrechter.

Volgens de memorie van toelichting van het wetsontwerp dient niet enkel aan de onderzoeksrechter, die het bevel tot aanhouding aflevert, maar ook aan de magistraat die het verlenen van dit bevel vordert d.w.z. de procureur des Konings, meer bedenktijd en zorgvuldige studie opgelegd te worden.

Dit oogmerk wordt nochtans niet in de tekst van het ontwerp concreetiseerd. Er wordt geen motiveringsplicht opgelegd aan de procureur des Konings die het afleveren van een aanhoudingsbevel vordert.

Anderzijds hebben de bekommernis om het aantal aanhoudingsbevelen te beperken en de wens om de verantwoordelijkheid voor het verlenen van het aanhoudingsbevel bij de onderzoeksrechter te leggen, geleid tot een nieuw artikel 1 van het wetsontwerp, dat beoogt aan artikel 1 der wet op de voorlopige hechtenis een vierde lid toe te voegen. Luidens dit vierde lid is de beslissing van de onderzoeksrechter, meer bepaald wanneer hij weigert gevolg te geven aan de vordering van de procureur des Konings om verdachte aan te houden, niet vatbaar voor hoger beroep.

Een wetsvoorstel in deze zin werd reeds neergelegd op de Senaat op 18 juni 1952 (9). Het voorgestelde nieuwe lid luidde toen: «in alle andere gevallen beslist de onderzoeksrechter; zijn beslissing is niet vatbaar voor beroep».

Het recht op beroep bleef volgens dit voorstel van 1952 dus behouden tegen het strijdige bevel van de onderzoeksrechter inzake misdaden strafbaar met een straf van minstens 15 tot 20 jaar dwangarbeid (derde lid van artikel 1).

Alhoewel de wet van 20 april 1874 niet uitdrukkelijk melding maakt van het recht op hoger beroep tegen het strijdig bevel, is volgens de huidige rechtspraak, bekrachtigd door het Hof van Cassatie, de procureur des Konings gerechtigd omwille van de openbare veiligheid hoger beroep aan te tekenen tegen het afwijzend bevel van de onderzoeksrechter dat naar zijn oordeel afwijkt van de op dit gebied gebruikelijke normen. Dit recht gaat terug tot de ordonnantie van 1670 van Colbert, die aan elke partij, die laat gelden benadeeld te zijn door een bevel van de onderzoeksrechter,

(8) *Gaz. Pal.*, 1970, 2, p. 315 en 15-16 september 1971, p. 7.

(9) *Parl. Besch. Senaat*, 1951-1952, nr. 387.

het recht toekent hoger beroep aan te tekenen, en vindt steun in artikelen 235 en 539 van het wetboek van strafvordering. De Kamer van Inbeschuldigingstelling vaardigt dan zelf het aanhoudingsbevel uit (10). Voorafgaand verhoor van de verdachte door de onderzoeksrechter blijft een essentiële vereiste (11).

Er wordt beweerd dat de rechten van de verdachte door deze rechtspleging zouden geschaad worden, daar hij niet voor de kamer van inbeschuldigingstelling opgeroepen wordt.

Het valt moeilijk deze opwerping bij te treden : vooreerst gaat ook de onderzoeksrechter geen debat aan met de verdachte over de vraag of hij hem al dan niet zal aanhouden ; vervolgens gaat het niet om een geschil tussen verdachte en openbaar ministerie, maar om een meningsverschil tussen onderzoeksrechter en openbaar ministerie.

Wat er ook van zij, om de hogervermelde redenen die doorgewogen hebben, wordt voorgesteld het recht op hoger beroep door de procureur des Konings tegen het strijdig bevel — dat op elk ander gebied zou blijven bestaan — af te schaffen inzake de voorlopige hechtenis.

Evenmin zal dan nog hoger beroep mogelijk zijn vanwege de procureur des Konings in gevallen als de volgende :

- de procureur des Konings meent dat de onderzoeksrechter ten onrechte oordeelde dat de termijn van 24 uur sedert de vatting van de verdachte reeds verstreken was ;
- de onderzoeksrechter weigert, al zijn er voldoende schuldaanduidingen, een aanhoudingsbevel te verlenen in strijd met lid 3 van artikel 1 der wet op de voorlopige hechtenis, d.w.z. indien het feit dwangarbeid van 15 tot 20 jaar of een zwaardere straf ten gevolge kan hebben.

De vraag rijst welke invloed de voorgestelde toevoeging van lid 4 aan artikel 1 der wet op de voorlopige hechtenis zal hebben ten overstaan van het gebruik dat de procureur des Konings, meestal samen met de inleidende vordering tot onderzoek, en indien de verdachte voor hem werd opgeleid, volgens de omstandigheden een «vast aanhoudingsbevel» vordert of een aanhoudingsbevel «indien het behoort».

Deze vraag rijst omdat de onderzoeksrechter, die met het onderzoek betreffende een misdrijf is belast, niet afhankelijk is van een bijzondere vordering van de procureur des Konings om een bevel tot aanhouding te verlenen (12).

8. Tweede doelstelling : de opheffing van het bevel vergemakkelijken ten einde de duur der voorlopige hechtenis in te korten.

(10) Cass., 17/12/1941, in *Pas.*, 1941, I, p. 458.

Cass., 7/9/1950, in *Pas.*, 1950, I, p. 852.

(11) Cass., 23/1/1933, in *Pas.*, 1933, I, p. 83.

(12) Cass., 29/3/1926, in *Pas.*, 1926, I, p. 325.

Vooreerst wordt aan de raadkamer bij elke maandelijks bevestiging van het aanhoudingsbevel dezelfde uitdrukkelijke en volledige motiveringsplicht opgelegd als aan de onderzoeksrechter: ook zij moet de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die het openbaar belang raken nauwkeurig omschrijven onder vermelding van de gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte.

Op te merken dat het wetsontwerp uiteindelijk niet raakt aan het verschil in terminologie tussen artikelen 1 en 5 der wet op de voorlopige hechtenis, namelijk enerzijds «in het belang van de openbare veiligheid» (artikel 1) en anderzijds «openbaar belang» (artikel 5). De Kamer der Volksvertegenwoordigers trachtte nochtans volgens het aan de Senaat gezonden ontwerp tot eenvormigheid te komen op dit gebied door in artikel 1 der wet op de voorlopige hechtenis de term «openbaar belang» in te lassen.

9. Vervolgens wordt aan de onderzoeksrechter een meer doeltreffend initiatiefrecht toegekend met het oog op de eventuele invrijheidstelling van de verdachte.

Thans blijft de verdachte aangehouden, ook al heeft de onderzoeksrechter zijn vrijlating voorgesteld, indien de procureur des Konings geen overeenkomstige conclusie neemt, tot wanneer de raadkamer aan het einde van de lopende termijn van 1 maand uitspraak doet en het aanhoudingsbevel wellicht niet herbevestigt.

Het werd billijk geoordeeld een effectief initiatiefrecht toe te kennen aan de onderzoeksrechter, en het eventuele meningsverschil met de procureur des Konings — die stelling moet nemen binnen de 24 uur — te onderwerpen aan een jurisdictionele uitspraak. Ten einde te vermijden dat de uitspraak over dit meningsverschil tijdsverlies zou veroorzaken — en dus langere hechtenis — zal de uitspraak over dit rechtsmiddel toevertrouwd worden, niet aan de kamer van inbeschuldigingstelling, maar aan de raadkamer. Zij doet uitspraak binnen de 5 dagen na de mededeling van het voorstel door de onderzoeksrechter. Hoger beroep tegen deze beslissing is mogelijk; de beslissing der raadkamer is het uitgangspunt van een nieuwe termijn van 1 maand gedurende dewelke de voorlopige hechtenis kan blijven gelden.

... Daar telkens de onderzoeksrechter — als hij zulks verantwoord acht — het initiatief kan nemen, is er geen automatische verlenging met 1 maand, indien de onderzoeksrechter dit ongelegen acht.

10. Vastgesteld moet worden dat noch in Frankrijk noch in Duitsland de jurisdictionele controle zo doorgevoerd werd als door de Belgische wetgeving: de gemiddelde duur van de voorlopige hechtenis is in België dan ook korter dan in deze landen.

In Frankrijk geldt, ook onder de wet van 17 juli 1970, in correctionele zaken het bevel van aanhouding voor een duur van 4 maanden, verlengbaar per 4 maanden, onder voorbehoud van het recht

van de aangehoudene of zijn raadsman om op elk ogenblik aan de onderzoeksrechter invrijheidstelling te vragen, met mogelijkheid van hoger beroep.

Opmerkelijk is dat voortaan de verzending door bevel van de onderzoeksrechter (Frankrijk kent geen raadkamer om de rechtspleging te regelen) aan de voorlopige hechtenis een einde stelt, tenzij wanneer de handhaving der vrijheidsberoving beslist wordt door een afzonderlijk en gemotiveerd bevelschrift.

In criminele zaken — en zolang de verdenking van misdaad behouden blijft — geldt de voorlopige hechtenis zelfs zonder enige wettelijke tijdsbeperking.

In West-Duitsland is er, behoudens het recht van de verdachte of zijn raadsman om een nieuwe beslissing inzake de vrijheidsberoving te verzoeken, slechts na 3 maanden een beslissing van ambtswege opgelegd in geval de verdachte geen raadsman heeft gekozen, en een verplichte controle van het Hof van Beroep als voorwaarde voor de verdere verlenging van het aanhoudingsbevel pas na verloop van 6 maanden. De reeds vermelde wet van 19 december 1964, die wel het aantal aanhoudingen verminderde, heeft een ontgoochelende uitwerking wat betreft de duur der voorlopige hechtenis.

11. Derde doelstelling : de toekenning mogelijk maken van een vergoeding voor personen slachtoffer van voorlopige hechtenis, waarvan nadien blijkt dat zij of onwettelijk of onrechtvaardig was.

a) De onwettelijke hechtenis.

Een recht op vergoeding wordt toegekend aan ieder die beroofd werd van zijn vrijheid in omstandigheden die strijdig zijn met de bepalingen van artikel 5 van het verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950, goedgekeurd door de wet van 13 mei 1955.

Het recht op vergoeding wordt in dat geval zonder voorbehoud toegekend. Ten einde de uitoefening der openbare vordering niet te schaden, wordt niet de magistraat persoonlijk aansprakelijk gesteld, maar de Belgische Staat.

Aanvankelijk werd voorzien dat het Hof van Beroep hierover uitspraak zou doen : een rechtbank der rechterlijke macht omdat volgens artikel 92 der grondwet subjectieve rechten van burgerlijke aard onder de bevoegdheid vallen van rechtbanken der rechterlijke macht ; het Hof omdat geoordeeld werd dat niet aan een rechtbank van eerste aanleg kan worden overgelaten uitspraak te doen in verband met een onwettelijkheid die wellicht begaan werd door een magistraat van hogere rang. In de senaatscommissie werd de rechtspleging gewijzigd : de vordering wordt ingesteld bij de gewone gerechten, in de vormen bepaald door de grondwet, tegen de Belgische Staat in de persoon van de minister van Justitie : aldus wordt dubbele aanleg gewaarborgd.

12. b) De onwerkdadige hechtenis.

Om redenen van billijkheid wordt bovendien voorzien dat op een vergoeding mag aanspraak maken elke persoon waarvan achteraf vastgesteld wordt dat hij zonder gerechtvaardigde redenen voorlopige hechtenis van een zekere duur onderging.

Het beginsel van vergoeding aan een onschuldige is niet nieuw in België.

Artikel 447 van het wetboek van strafvordering, zoals gewijzigd door de wet van 18 juni 1894, kent vergoeding toe aan de door het Hof van Assisen veroordeelde of diens rechthebbende wanneer aan de aanvraag tot herziening gunstig gevolg voorbehouden wordt.

De regering bepaalt het bedrag der vergoeding, die ten laste van de Staatskas is.

Mogelijkheid tot vergoeding voor onwerkdadige hechtenis werd voor het eerst reeds in 1851 besproken voor het parlement. Het vraagstuk werd nadien nog verscheidene malen in het parlement ter sprake gebracht. Wetsvoorstellen werden neergelegd in 1874, 1884, 1895, 1901, 1922 en 1968.

13. Buitenlandse wetgevingen erkennen recht op vergoeding wegens onwerkdadige hechtenis.

1. Duitsland

Een eerste regeling in Duitsland dateert uit de 18e eeuw. Koning Frederik II van Pruisen verordende in 1776 dat al wie preventieve hechtenis had ondergaan en wiens absolute onschuld kwam vast te staan, moest vergoed worden door de Staat.

Spijtig weten we niets over de toepassing van deze verordening die in de vergetelheid schijnt te zijn geraakt na de dood van de Koning.

Later werd het probleem geregeld door een wet van 14 juli 1904, die van kracht bleef tot verleden jaar. Deze wet behandelde ongerechtvaardigde preventieve hechtenis en opsluiting na vonnis op gelijke wijze.

Wie werd vrijgesproken of buiten zake gesteld, kon aanspraak maken op een vergoeding wanneer hij voorlopige hechtenis ondergaan had. Hetzelfde recht kwam toe aan de leden van de familie, die wegens de hechtenis geen onderhoud van de hiertoe verschuldigde gedetineerde konden bekomen. Deze wet had slechts een beperkte uitwerking. De vergoeding werd slechts toegekend op voorwaarde dat de rechtspleging de onschuld of een afwezigheid van gerechtigde verdenking had vastgesteld.

De vordering moest worden afgewezen wanneer de gedetineerde vrijwillig of door grove nalatigheid oorzaak was van de hechtenis; zij kon ook worden afgewezen zo de gedetineerde op het ogenblik van zijn aanhouding zich onder toezicht bevond of reeds bepaalde eerrovende veroordelingen had opgelopen. Deze beperking tot hen

die steeds de wetten van de maatschappij hadden nageleefd, was grond op pragmatische redenen : een ongunstig befaamd persoon geeft gemakkelijker aanleiding tot nieuwe verdenkingen.

Vergoeding van morele schade was uitgesloten, en haar bedrag was beperkt.

In de periode 1960 tot 1966 werd in de Bondsrepubliek met 60 miljoen inwoners slechts een half miljoen DM. of 7 miljoen Belgische frank uitgekeerd, hetzij ongeveer 75.000 DM. of een miljoen Belgische frank per jaar ; in een der Lander, met een bevolkingsgetal vergelijkbaar met deze van België, in 1970 slechts een totaal gelijk aan 120.000 Belgische frank. In deze cijfers zijn begrepen hen die wegens herziening van de veroordeling werden vrijgesproken.

De nieuwe wet van 8 maart 1971 (13) gaat veel verder. Zij kent vergoeding toe aan al wie schade leed door de openbare vordering, in het bijzonder door voorlopige hechtenis, opgelegde borgsom, huiszoeking, beslag, voorlopige intrekking van het rijbewijs, en nadien vrijgesproken wordt, of geniet van een beslissing van niet-vervolgving of buitenzakestelling. Heeft eveneens recht op vergoeding wie schade lijdt door veroordeling, wanneer die uitspraak na verdere rechtspleging gewijzigd of herzien wordt.

De toekenning der vergoeding is verplicht, maar van dit beginsel wordt afgeweken door een stelsel van uitzonderingen.

De vergoeding is facultatief onder meer :

- wanneer de rechtbank van een veroordeling afziet omdat de verdachte zelf getroffen werd door de gevolgen van het misdrijf, b.v. de bestuurder die bij een ongeval oorzaak is van de dood van zijn eigen kind of van zijn vrouw ;
- wanneer de straf lager is dan de preventieve hechtenis ;
- wanneer de verdachte de maatregel veroorzaakte door leugens, tegenspraak of verzwijging.

Er is geen maximum meer gesteld voor de vergoeding, en zij is mogelijk voor morele schade, die forfaitair vastgesteld wordt op 10 DM. (135 F.) per dag hechtenis.

De strafrechtbank zelf oordeelt over het recht op schadevergoeding : hoger beroep staat open. De minister van Justitie stelt het bedrag vast ; tegen zijn beslissing kan de belanghebbende zich tot de burgerlijke rechtbank wenden.

De jaarlijkse uitgaven worden geschat voor de Bondsrepubliek op 11 miljoen DM. of 150 miljoen Belgische frank ; proportioneel herleid tot België, met 9 miljoen inwoners, zou dit betekenen een uitgave van 22 miljoen Belgische frank.

Er wordt gevreesd dat eisen zullen gesteld worden niet alleen door werkelijk onschuldigen, maar ook door anderen. De ondervinding zal leren of niet het paard van Troje in het gerecht werd binnengebracht.

(13) *Gesetz über die Entschädigung für Strafverfolgungsmassnahmen.*

14. 2. Nederland

De wet van 15 januari 1921 houdende vaststelling van een wetboek van strafvordering, in werking getreden op 1 januari 1926 (artikelen 89 tot 93), laat toe dat aan de gewezen verdachte een «geldelijke tegemoetkoming» toegekend wordt voor de schade die hij door de ondergane voorlopige hechtenis werkelijk heeft geleden, indien de vervolging eindigt zonder oplegging van straf.

De Nederlandse wetgeving is vrij beperkend :

- geen vergoeding wordt toegestaan aan de gewezen verdachte die maar tot een geldboete werd veroordeeld, of tot gevangenisstraf van kortere duur dan de voorlopige hechtenis ;
- slechts de materiele schade kan vergoed worden, niet de morele schade ;
- de uitdrukking «geldelijke tegemoetkoming» betekent dat de schade niet integraal moet vergoed worden ; dit kan maar is niet nodig ;
- de toekennig is geen verplichting, al is aan alle voorwaarden voldaan.

Wat betreft de twee laatste punten preciseerde de memorie van toelichting dat om praktische redenen niet kon worden aanvaard verder te gaan : de geldelijke last zou voor de Staat te zwaar worden.

In aanmerking dienen genomen te worden : het vroegere levensgedrag van de belanghebbende en zijn houding vóór en tijdens de voorlopige hechtenis.

De rechtbank, zoveel mogelijk samengesteld uit de rechters die gevonnist hebben, doet in de raadkamer uitspraak op verzoekschrift van de gewezen verdachte.

Verzoek kan bij overlijden van de verdachte uitgaan van de erfgenamen.

Er is mogelijkheid van beroep.

De tegemoetkoming wordt uitbetaald door de griffier op bevelschrift van de voorzitter van de rechtbank.

Welk is de praktische toepassing geweest in de periode 1952-1968 ?

Tijdens deze periode van 17 jaar waren er slechts 200 verzoeken, waarvan meer dan de helft (115) werden afgewezen.

De vergoeding bedroeg gemiddeld 850 gulden per geval : dit is niet indrukwekkend, al laten de statistieken niet toe te vergelijken met de duur der voorlopige hechtenis en de omvang der geleden schade.

Het meest kenmerkende van het stelsel in Nederland is de grote vrijheid aan de rechter toegekend, om ja dan neen de vergoeding toe te kennen en het bedrag te bepalen.

Geacht wordt dat dit beginsel dient te worden gehandhaafd : aldus zal niet een onbillijke vergoeding worden toegekend aan een gewezen verdachte aan wie verwijten kunnen gericht worden, al werd hij niet veroordeeld.

15. 3. Frankrijk

Leden van de Nationale Vergadering hadden in 1780 voorgesteld een hulpfonds te vormen met de opbrengst der geldboeten om beschuldigten te vergoeden die van verdenking werden vrijgesteld.

Maar vergoeding voor onwerkdadige hechtenis werd slechts mogelijk door de hoger reeds vermelde wet van 17 juli 1790 (loi tendant à renforcer la garantie des droits individuels des citoyens), houdende invoeging der nieuwe artikelen 149, 149-1, 149-2, 150 in het wetboek van strafvordering.

Schadevergoeding kan ten laste van de Staat toegekend worden aan elke persoon die het voorwerp heeft uitgemaakt van voorlopige hechtenis in de loop van een rechtspleging die voor hem eindigde met buitenvervolginstelling, vrijlating of vrijspraak, wanneer die voorlopige hechtenis hem een abnormale en bijzonder ernstige schade berokkende.

Hierbij wordt uitgegaan van het beginsel der aansprakelijkheid der overheid, waardoor de gemeenschap — zelfs bij ontstentenis van fout in hoofde van haar agenten — de gevolgen moet dragen van het risico verbonden aan de werking van haar diensten, ten einde te vermijden dat afbreuk gedaan wordt aan de gelijkheid van de burgers tegenover de openbare lasten. Die notie van aansprakelijkheid werd ontleend aan de administratieve rechtspraak.

In 1962 werd in een artikel in «La semaine juridique» het probleem gelanceerd van de mogelijkheid van vergoeding na voorlopige hechteis wanneer de vrijlating of buitenvervolginstelling uitliep op: «la constatation d'une éclatante innocence».

Nadruk dient gelegd te worden op het niet-automatisch en limitatief karakter der franse wetgeving. Allereerst weze herhaald dat enkel een abnormale en bijzonder ernstige schade in aanmerking komt. Beide kenmerken der schade moeten samen aanwezig zijn; het ontbreken van een van beide heeft onontvankelijkheid van het verzoek ten gevolge. De aansprakelijkheid van de Staat kan ook niet in het gedrang komen indien het slachtoffer aan de oorsprong ligt van de schade door zijn fout of door zijn gedraging.

Ten einde een kiese toestand te vermijden voor de rechtbanken, wordt een jurisdictionele commissie voorzien, samengesteld uit drie jaarlijkse aangeduide magistraten van het Hof van Cassatie. De beslissingen der commissie zijn niet openbaar en niet gemotiveerd, noch vatbaar voor enig rechtsmiddel.

De Staat kan verhaal instellen tegen de aangever of de valse getuige waarvan de fout — al werd de aansprakelijkheid van de Staat op het risicobeginsel gegrond — de voorlopige hechtenis heeft veroorzaakt.

Welke preciese criteria zullen de abnormale schade bepalen?

Wij zullen het niet met zekerheid weten, want de beslissingen zijn niet gemotiveerd. De omstandigheden der zaak, de gedraging van

de verdachte, de overtuiging der onschuld van het slachtoffer zullen alleszins determinerend zijn.

De motiveringsplicht werd in de Assemblée Nationale na lange discussies verworpen, om het beginsel van het gezag van het gewijsde der rechterlijke uitspraken niet in het gedrang te brengen (14).

16. Nog andere landen erkennen de mogelijkheid tot schadevergoeding na onwerkdadige hechtenis. Ik citeer slechts de Scandinavische landen, Oostenrijk, Joegoslavië, Zwitserse kantons. Het recht op vergoeding staat ingeschreven in de Japanse grondwet.

Samenvattend kan vastgesteld worden dat de schadevergoeding wegens onwerkdadige hechtenis meestal een mogelijkheid is ; slechts uitzonderlijk en in beperkte mate is zij verplicht.

De rechtspleging wordt op verschillende wijzen geregeld : nu eens zijn de rechtbanken bevoegd (Nederland, Noorwegen, Denemarken, Joegoslavië, sommige Zwitserse kantons), dan weer het Staatshoofd (Zweden) of de minister van Justitie (Oostenrijk), met gebeurlijk mogelijkheid van verhaal. Maar ook een gemengd stelsel kan toegepast worden (West-Duitsland) of een commissie van hogere magistraten (Frankrijk, enkele Zwitserse kantons).

17. Hoe wordt de vergoeding wegens onwerkdadige hechtenis geregeld door het wetsontwerp tot wijziging der wet op de voorlopige hechtenis ?

Het leek niet nodig noch gewenst aan het slachtoffer van onwerkdadige hechtenis een recht op vergoeding toe te kennen. De hechtenis was immers gerechtvaardigd - of leek het - door de vereisten van het onderzoek, en is niet het resultaat van enige fout of schending van de wet of van het verdrag. Recht op vergoeding zou strekken naar burgerlijke aansprakelijkheid der magistraten voor de hechtenis die de grondslag van het recht is. Het is dus verantwoord dat de vergoeding voor onwerkdadige hechtenis enkel op billijkheid berust. De aanvankelijke tekst van het ontwerp : «Er wordt hem een vergoeding toegekend» werd dus gewijzigd in : «Mag aanspraak maken op een vergoeding».

Bij de besprekingen voorafgaand aan de wet van 18 juni 1894 betreffende de aanvragen of herziening van veroordelingen (wetboek van strafvordering, artikel 447, werd ook reeds bevestigd dat de mogelijke vergoeding geen burgerlijk recht is, waarover de rechtbanken uitspraak moeten doen. Daarom werd bepaald dat de regering uitspraak doet volgens billijkheid, en er werd aan toegevoegd dat de controle der wetgevende kamers voor de belanghebbende de beste waarborg zou zijn.

De mogelijkheid tot vergoeding wordt bovendien beperkt tot de meest ernstige gevallen.

(14) Ass. Nat., J. O., 30/6/70, p. 3299.

- a) Geen vergoeding wordt voorzien voor hen die veroordeeld worden tot vrijheidstraf van kortere duur dan de voorlopige hechtenis of tot een geldboete. Enerzijds verdienen personen wier schuld werd vastgesteld minder belangstelling, anderzijds dient de onafhankelijkheid van het vonnisgerecht gevrijwaard te blijven : moest een vergoeding voorzien worden als de vrijheidstraf korter is dan de ondergane hechtenis, zou het vonnisgerecht, om de mogelijkheid van vergoeding uit te sluiten, een neiging kunnen vertonen om systematisch straffen uit te spreken die de voorlopige hechtenis dekken.
- b) De vergoeding kan slechts worden toegekend indien de voorlopige hechtenis meer dan 8 dagen duurde.
- c) Uitgesloten worden de vervolgingen waarbij de hechtenis of de handhaving ervan te wijten is aan de persoonlijke gedraging van de gewezen gedetineerde. De term «schuld» of «fout» der oorspronkelijke versie werd geweerd.

Wie aanspraak maakt op vergoeding, moet meer kunnen laten gelden dan de loutere afwezigheid van bezwaren te zijnen opzichte. Een beschikking of arrest van buitenvervolginstelling, tenzij wanneer gesteund op de omstandigheid dat er geen misdrijf werd gepleegd of dat de openbare vordering reeds gedoofd was door verjaring ten tijde van de hechtenis, volstaat niet. De gewezen gedetineerde moet bovendien het bewijs leveren dat er gegevens in feit of in rechte aanwezig zijn waaruit zijn onschuld blijkt.

Geen bijkomende voorwaarde wordt door de wet gesteld wanneer betrokkene door eindvonnis werd vrijgesproken, of wanneer hij door een eindvonnis onrechtstreeks buiten de zaak is gesteld d.w.z. een ander werd voor hetzelfde feit veroordeeld, of zelfs een burgerlijke rechtbank deed uitspraak naar aanleiding van hetzelfde feit.

De vergoeding moet niet volledig zijn : het bedrag wordt vastgesteld naar billijkheid en met inachtneming van alle omstandigheden van openbaar en privaat belang.

Deze vergoeding wordt aangevraagd aan en toegekend door de minister van Justitie ten laste van de Schatkist. Eerst werd voorzien dat betrokkene recht van verhaal heeft bij de Raad van State ; nadien werd te dien einde gedacht aan een commissie van drie hoge magistraten ; ingevolge de wet van 19 juni 1971 die aan de Raad van State de bevoegdheid toekent bij wege van arrest uitspraak te doen overeenkomstig artikel 7bis van de wet van 23 december 1946, werd voorgesteld terug te keren naar de aanvankelijk voorziene rechtspleging ; de senaatscommissie gaf tenslotte de voorkeur aan een gemengde commissie, bestaande uit de eerste voorzitters van het Hof van Cassatie en van de Raad van State, en de deken van de orde der advocaten.

18. Het wetsontwerp is niet van toepassing op voorlopige hechtenis inzake douanen en accijnzen, die geregeld wordt door artikelen

224 en 225 van de wet van 26 augustus 1822, noch op voorlopige hechtenis bij vervolging voor de militaire rechtbank.

Nutteloze opsluiting na veroordeling door een strafrechtbank, in het bijzonder na verstekvonnis achteraf op tegenspraak omgezet in vrijspraak, valt buiten het toepassingsgebied der voorgestelde hervorming.

19. Zal met de voorgestelde wijzigingen het einddoel bereikt zijn ?
Volstrekt niet. Ik geef een voorbeeld :

De resolutie nr. 11 van de Ministers van de Raad van Europa beveelt aan dat andere vrijheidsbeperkende maatregelen dan de voorlopige hechtenis in de wetgeving zouden opgenomen worden, zoals bewaking ten huize, verplichte verblijfsaanwijzing, regelmatige aanbidding bij een overheid, borgstelling, intrekken van identiteitsdocumenten.

Ingevolge de franse wet van 17 juli 1970 is voorlopige hechtenis slechts mogelijk als andere vrijheidsbeperkende maatregelen, genoemd gerechtelijke controle, onvoldoende worden geacht door de onderzoeksrechter ten overstaan van de eisen van het onderzoek of van de algemene veiligheid, of wanneer de verdachte zich daaraan onttrekt.

Maar maatregelen van gerechtelijke controle moeten niet gemotiveerd worden door de onderzoeksrechter, en gelden zonder bijzondere tijdsbeperking behoudens het recht van verhaal van de belanghebbende (15).

Amandementen strekkende tot het invoeren van de motiveringsplicht werden verworpen, met als reden dat die verplichting de soepelheid van het stelsel en latere wijzigingen aan de opgelegde voorwaarden zou hinderen (16).

De vraag blijft open of de controle op de gestelde voorwaarden in de praktijk effectief kan doorgevoerd worden.

Artikel 116 van het duitse wetboek van strafvordering laat de schorsing — niet de opheffing — toe van het aanhoudingsbevel verleend wegens vluchtgevaar wanneer vervangende maatregelen voldoende worden geacht : daartoe behoort ook het blokkeren van bank- of postrekening.

Herinneren wij eraan dat in België de procureur des Konings het rijbewijs voorlopig kan intrekken.

Het juiste evenwicht dient bereikt te worden tussen de bescherming der individuele rechten en het openbaar belang. Binnen de grenzen der noodzaak dienen vrijheidsberovende maatregelen getroffen te worden : het gaat om pijnlijke maatregelen opgelegd door de onderzoeksrechter aan enkelen in het belang der maatschappij.

(15) Nieuwe artikelen 138, 139, 140 van het franse wetboek van strafvordering.

(16) Ass. Nat., *J.O.*, 28/5/1970, p. 2011 en 19/6/1970, p. 883.

De goede naam der rechters wordt gemeten aan het vertrouwen dat onschuldigen in hen stellen.

De beoogde wijzigingen aan de wet op de voorlopige hechtenis zullen dat oogmerk dienen.

BIJLAGE A

WET VAN 20 APRIL 1874 betreffende de voorlopige hechtenis (Stbl. 22.IV.1874)

ARTIKEL 1. Na de ondervraging kan de onderzoeksrechter een bevel tot aanhouding verlenen, wanneer het feit een correctionele gevangenisstraf van drie maanden of een zwaardere straf ten gevolge kan hebben.

Indien de verdachte zijn verblijf in België heeft, kan de rechter dit bevel niet verlenen dan in ernstige en uitzonderlijke omstandigheden, wanneer die maatregel in het belang van de openbare veiligheid vereist is.

Indien het feit echter dwangarbeid van vijftien jaar tot twintig jaar of een zwaardere straf ten gevolge kan hebben, kan de onderzoeksrechter de verdachte niet in vrijheid laten dan op overeenkomstig advies van de procureur des Konings.

ARTIKEL 2. In het geval van het tweede lid van het vorige artikel omschrijft het bevel tot aanhouding de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die de openbare veiligheid raken en waarop de aanhouding gegrond is.

ARTIKEL 3. Onmiddellijk na het eerste verhoor kan de verdachte vrij verkeer hebben met zijn raadsman.

De rechter kan evenwel dit vrije verkeer verbieden wanneer zulks voor het onderzoek noodzakelijk is. Hij geeft te dien einde een met redenen omklede beschikking, die zal worden overgeschreven in het register van de gevangenis. Het verbod geldt ten hoogste voor drie dagen na het eerste verhoor. Het kan niet vernieuwd worden.

ARTIKEL 4. Het bevel tot aanhouding wordt niet gehandhaafd indien het niet binnen vijf dagen na de ondervraging wordt bevestigd door de raadkamer, op verslag van de onderzoeksrechter, de procureur des konings en de verdachte gehoord.

Indien de verdachte, aan wie uitdrukkelijk zal worden gevraagd, verlangt zich te doen bijstaan door een raadsman, wordt daarvan melding gemaakt in het proces-verbaal van de ondervraging.

In dit laatste geval doet de voorzitter van de kamer die uitspraak zal hebben te doen, ten minste vierentwintig uren van tevoren de

plaats, de dag en het uur van verschijning optekenen in een bijzonder register dat ter griffie wordt gehouden.

De griffier geeft hiervan bij aangetekende brief bericht aan de aangewezen raadsman.

ARTIKEL 5. Indien de raadkamer binnen een maand te rekenen van de ondervraging niet heeft beslist over de tenlastenlegging, wordt de verdachte in vrijheid gesteld, tenzij de raadkamer, de procureur des Konings en de verdachte of zijn raadsman gehoord, bij een met redenen omklede eenparige beschikking verklaart dat de hechtenis in het openbaar belang moet worden gehandhaafd.

Hetzelfde geschiedt achtereenvolgens van maand tot maand, indien de raadkamer aan het einde van een nieuwe maand niet heeft beslist over de tenlastenlegging.

Vóór de dag vastgesteld voor de verschijning in de raadkamer en in de kamer van inbeschuldigingstelling wordt het dossier gedurende twee dagen op de griffie ter beschikking gesteld van de raadsman van de verdachte. De griffier geeft hiervan bij aangetekende brief bericht aan de raadsman.

(Het derde lid toegevoegd bij art. 1 van de wet van 23 augustus 1919).

ARTIKEL 6. De onderzoeksrechter kan in de loop van het onderzoek en op overeenkomstige conclusie van de procureur des Konings opheffing van het bevel tot aanhouding verlenen, onder de verplichting voor de verdachte om bij alle proceshandelingen te verschijnen, wanneer zulks van hem gevorderd wordt.

ARTIKEL 7. (Ingeval de onderzoeksrechter het bevel tot aanhouding niet heeft opgeheven, kan de voorlopige invrijheidsstelling verleend worden op een verzoekschrift dat gericht wordt aan de correctionele rechtbank, vanaf de beschikking van verwijzing tot het vonnis, aan de kamer belast met de correctionele zaken in hoger beroep, vanaf het instellen van het beroep tot arrest; aan de kamer van inbeschuldigingstelling, vanaf de beschikking van verwijzing tot de betekening van het arrest; aan dezelfde kamer gedurende de rechtspleging tot regeling van rechtsgebied; aan het hof van assisen, of wanneer dit geen zitting houdt, aan de kamer van inbeschuldigingstelling, vanaf de betekening van het arrest van verwijzing, aan dezelfde kamer, vanaf het beroep in cassatie tot het arrest.

Het verzoekschrift wordt neergelegd op de griffie van het gerecht dat uitspraak moet doen, en het wordt er ingeschreven in het register in artikel 4 vermeld.

Binnen vijf dagen na de neerlegging wordt erover beslist in raadkamer, het openbaar ministerie en de beklagde of zijn raadsman gehoord.

Aan de raadsman van de beklagde wordt bericht gegeven overeenkomstig artikel 4.)

(Aldus vervangen bij art. 1 van de wet van 29 juni 1899).

ARTIKEL 8. De onderzoeksrechter kan in elke stand van de zaak een bevel tot aanhouding uitvaardigen tegen de in vrijheid gelaten of in vrijheid gestelde verdachte, indien deze verzuimt bij enige proceshandeling te verschijnen. Hij kan ook, ondanks de invrijheidsstelling van de verdachte, een nieuw bevel tot aanhouding uitvaardigen, wanneer nieuwe en ernstige omstandigheden deze maatregel nodig maken.

Dat bevel omschrijft de nieuwe en ernstige omstandigheden waarop de aanhouding gegrond is. Het moet door de raadkamer binnen vijf dagen te rekenen van de tenuitvoerlegging bevestigd worden in de bij artikel 4 van deze wet voorgeschreven vorm.

ARTIKEL 9. De raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling kunnen, in de gevallen van de artikelen 134 en 231 van het Wetboek van Strafvordering, een beschikking tot gevangenneming uitvaardigen en de onmiddellijke tenuitvoerlegging ervan bevelen.

De kamer van inbeschuldigingstelling kan, ingeval de beschuldigde in vrijheid of in vrijheid gesteld is, die beschikking geven na het arrest van verwijzing naar het hof van assisen, tot op de dag voor de verschijning bepaald.

Zij kan de invrijheidsstelling bevelen van de verdachte die zich krachtens de beschikking van de raadkamer in hechtenis bevindt.

De beschikkingen van de raadkamer, in de gevallen van de artikelen 133 en 134 van het Wetboek van Strafvordering, worden door de rechters bij meerderheid van stemmen genomen.

ARTIKEL 10. In de gevallen van de artikelen 4, 5, 6, 7 en 8, tweede lid, kan de invrijheidsstelling afhankelijk gemaakt worden van de verplichting om zekerheid te stellen.

Deze zekerheidsstelling waarborgt de verschijning van de verdachte, wanneer zulks van hem gevorderd wordt, bij alle proceshandelingen, alsook ter uitvoering van de vrijheidsstraf.

ARTIKEL 11. De zekerheidsstelling geschiedt door het storten van een geldsom, hetzij door de verdachte, hetzij door een derde, en het bedrag wordt bepaald door het gerecht waarbij de zaak op het ogenblik van het verzoek aanhangig is.

Zij wordt in de Deposito- en Consignatiekas gestort en het openbaar ministerie doet, op vertoon van het ontvangbewijs, de beschikking of het arrest van invrijheidsstelling ten uitvoer leggen.

ARTIKEL 12. Vooraleer de aangehoudene in vrijheid gesteld wordt, met of zonder zekerheidsstelling, moet hij, bij een ter griffie verleden akte of bij een aan de directeur van de gevangenis af te geven ondertekende verklaring, woonplaats kiezen : indien hij verdachte is, ter plaatse waar de onderzoeksrechter zitting houdt ; indien hij beklagde of beschuldigde is, ter plaatse waar het gerecht waarbij de zaak zelf aanhangig is, zitting houdt.

ARTIKEL 13. (De zekerheid wordt teruggegeven, indien de verdachte bij alle proceshandelingen, alsook ter tenuitvoerlegging van het vonnis, verschenen is. Wanneer de veroordeling voorwaardelijk is, is het voldoende dat de verdachte bij alle proceshandelingen verschenen is).

(Aldus vervangen bij het enige artikel van de wet van 23 juli 1895).

ARTIKEL 14. De zekerheid wordt toegewezen aan de staat, zodra gebleken is, dat de verdachte zonder wettige reden van verschooning niet verschenen is bij enige proceshandeling of ter tenuitvoerlegging van het vonnis.

(Ingeval echter van buitenvervolginstelling, vrijspraak, ontslag van rechtsvervolgning of voorwaardelijke veroordeling, beveelt het vonnis of het arrest de teruggave, onder afhouding van de buitengewone kosten waartoe de niet-verschijning aanleiding mocht hebben gegeven).

(Het tweede lid aldus vervangen bij het enige artikel van de wet van 23 juli 1895).

ARTIKEL 15. De niet-verschijning van de verdachte bij een proceshandeling wordt vastgesteld door het vonnis of arrest van veroordeling, waarbij eveneens verklaard wordt dat de zekerheid aan de Staat vervalt.

ARTIKEL 16. De niet-verschijning van de veroordeelde ter tenuitvoerlegging van het vonnis wordt, op vordering van het openbaar ministerie, vastgesteld door de rechtbank die de veroordeling heeft uitgesproken.

Het vonnis verklaart tevens dat de zekerheid aan de staat vervalt.

ARTIKEL 17. (.....)

(Opgeheven bij art. 290 van het Wetboek der Registratierechten en art. 81 van het Wetboek der Zegelrechten).

ARTIKEL 18. Indien de verdachte na zijn voorlopige invrijheidsstelling verkregen te hebben, wordt opgeroepen of gedagvaard en niet verschijnt, kan de onderzoeksrechter, de rechtbank, of het hof, al naar het geval, een bevel tot aanhouding of een beschikking tot gevangenneming tegen hem uitvaardigen.

ARTIKEL 19. De verdachte en het openbaar ministerie kunnen voor de kamer van inbeschuldigingstelling hoger beroep instellen tegen de beschikkingen van de raadkamer, gewezen in de gevallen van de artikelen 4, 5 en 8, alsook tegen de beslissing van de correctionele rechtbank, gewezen overeenkomstig art. 7.

ARTIKEL 20. Het hoger beroep moet worden ingesteld binnen een termijn van vierentwintig uren, die ten aanzien van het openbaar ministerie loopt te rekenen van de dag der beschikking, en ten aanzien van de verdachte, te rekenen van de dag waarop de beschikking hem betekend is.

Deze betekening wordt gedaan binnen vierentwintig uren. In het exploit wordt aan de verdachte kennis gegeven van het hem toekomend recht van hoger beroep en van de termijn waarbinnen dit recht moet uitgeoefend worden.

De verklaring van hoger beroep wordt gedaan op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg en ingeschreven in het register van hoger beroep in correctionele zaken.

De stukken worden door de procureur des Konings bezorgd aan de procureur-generaal.

De berichten aan de raadsman van de verdachte worden gegeven door de griffier van het hof.

De kamer der inbeschuldigingstelling doet uitspraak, met voorrang boven alle andere zaken, het openbaar ministerie en de verdachte of zijn raadsman gehoord.

(De stand van zaken blijft ongewijzigd totdat over het hoger beroep beslist is, voor zover dit geschiedt binnen vijftien dagen nadat het beroep is ingesteld ; zodra deze termijn verstreken is, wordt de verdachte in vrijheid gesteld.

De termijn wordt geschorst tijdens de duur van het uitstel verleend op verzoek van de verdediging).

(Het zevende lid, aldus vervangen, en het achtste lid, toegevoegd bij het enige artikel van de wet van 25 juli 1959).

ARTIKEL 21. (Tenzij de beklagde om een andere reden wordt gevangen gehouden, wordt hij, niettegenstaande hoger beroep, onmiddellijk in vrijheid gesteld indien hij wordt vrijgesproken, voorwaardelijk veroordeeld of alleen tot een geldboete.

Wordt hij onvoorwaardelijk veroordeeld, dan wordt hij niettegenstaande hoger beroep, in vrijheid gesteld zodra de ondergane hechtenis gelijk is aan de uitgesproken hoofdgevangenisstraf.

Wordt hij veroordeeld tot gevangenisstraf van te minste zes maanden, dan kan onmiddellijke aanhouding gelast worden, op vordering van het openbaar ministerie en de beklagde gehoord, indien te vrezen is dat de veroordeelde zich aan de uitvoering van de straf zou pogen te onttrekken.

Wordt de straf op verzet of hoger beroep verminderd tot beneden zes maanden, dan kan het hof of de rechtbank, rechtsprekende met eenparigheid van stemmen, op vordering van het openbaar ministerie en de beklagde gehoord, de aanhouding handhaven).

(Aldus vervangen bij het enige artikel van de wet van 9 mei 1931).

ARTIKEL 22. De wetten betreffende de bestraffing van bedrog inzake douane blijven ongewijzigd.

ARTIKEL 23. De wet van 18 februari 1852 wordt opgeheven, alsook artikel 613, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering voor zover het aan de onderzoeksrechter en aan de voorzitter van het hof van assisen bevoegdheid verleent, om het vrije verkeer te verbieden.

BIJGEVOEGDE BEPALINGEN

ARTIKEL 24. (De onderzoeksrechter kan (...) opdracht geven tot huiszoeking en tot inbeslagneming van papieren, titels of bescheiden, maar alleen aan een officier van gerechtelijke politie, hulp-officier van de procureur des Konings in wiens rechtsgebied de verichtingen moeten plaatshebben).

Hij geeft die opdracht bij een met redenen omklede beschikking en alleen in geval van noodzaak.

De gekregen opdracht mag nooit worden overgedragen.

(Het eerste lid aldus vervangen bij art. 2 van de besluitwet van 1 februari 1947. — W. 27 : III. 1969).

ARTIKEL 25. Buiten ontdekking op heterdaad kan geen onderzoek aan het lichaam bevolen worden door de raadkamer, door de kamer van inbeschuldigingstelling of door de rechtbank of door het hof die van de misdaad op het wanbedrijf kennis nemen.

De verdachte kan op eigen kosten het onderzoek laten bijwonen door een geneesheer te zijner keuze.

ARTIKEL 26. De procureur des Konings doet verslag aan de procureur-generaal omtrent alle zaken waarover de raadkamer geen uitspraak heeft gedaan binnen zes maanden te rekenen van de eerste vordering.

Binnen een maand zet de procureur-generaal voor de kamer van inbeschuldigingstelling in een omstandig verslag de redenen van de vertraging van het onderzoek uiteen, en doet zodanige vorderingen als hij nuttig oordeelt.

Een dergelijk verslag wordt vervolgens om de drie maanden uitgebracht door de procureur des Konings aan de procureur-generaal, en door deze aan de kamer van inbeschuldigingstelling.

Naar aanleiding van die verslagen kan de kamer van inbeschuldigingstelling, zelfs ambtsbehalve, de bij artikel 235 van het Wetboek van Strafvordering bepaalde maatregelen nemen.

De verdachte of zijn raadsman wordt door de kamer van inbeschuldigingstelling gehoord.

De raadsman mag van alle stukken inzage nemen ter plaatse, zonder evenwel het onderzoek te vertragen.

De procureur-generaal geeft aan de verdachte kennis van de dag die voor het uitbrengen van het verslag bepaald is ; die kennisgeving geschiedt bij aangetekende brief en met inachtneming van een termijn van acht vrije dagen.

BIJLAGE B

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1971-1972

21 maart 1972

Ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis en tot aanvulling van artikel 447 van het Wetboek van Strafvordering.

nr 87

TEKST DOOR DE COMMISSIE AANGENOMEN

ARTIKEL 1. In artikel 1 van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis wordt een vierde lid ingevoegd, dat als volgt luidt :

«De beslissing van de onderzoeksrechter is niet vatbaar voor hoger beroep. Dit geldt eveneens voor de beslissing waarbij de onderzoeksrechter weigert gevolg te geven aan de vordering van de procureur des Konings tot aanhouding van een verdachte».

ARTIKEL 2. Artikel 2 van dezelfde wet wordt door de volgende bepaling vervangen :

«Art. 2. - In het geval van het tweede lid van het vorige artikel, omschrijft het bevel tot aanhouding nauwkeurig de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die de openbare veiligheid raken en waarop de aanhouding gegrond is, onder vermelding van de gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte».

ARTIKEL 3. Artikel 5, eerste lid, van dezelfde wet wordt door de volgende bepaling vervangen :

«Indien de raadkamer binnen een maand te rekenen van de ondervraging niet heeft beslist over de tenlastelegging, wordt de verdachte in vrijheid gesteld, tenzij de raadkamer, de procureur des Konings en de verdachte of zijn raadsman gehoord, bij een met redenen omklede eenparige beschikking verklaart dat de hechtenis wegens ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die het openbaar belang raken moet worden gehandhaafd. De beschikking omschrijft nauwkeurig die omstandigheden onder vermelding van de gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte».

ARTIKEL 4. De artikelen 6 en 19 van dezelfde wet worden door de volgende bepalingen vervangen :

«Art. 6. - De onderzoeksrechter kan in de loop van het onderzoek de opheffing van het bevel tot aanhouding voorstellen. De

griffier geeft onverwijld aan de verdachte of aan zijn raadsman schriftelijk kennis van dat voorstel en van de datum ervan.

Bij overeenkomstige conclusie van de procureur des Konings wordt de verdachte in vrijheid gesteld.

Heeft de procureur des Konings geen conclusie genomen binnen vierentwintig uur na de kennisgeving van het voorstel van de onderzoeksrechter, dan verleent deze opheffing van het bevel tot aanhouding.

Stemt de conclusie van de procureur des Konings niet met het voorstel overeen, dan wordt de verdachte in vrijheid gesteld, tenzij de raadkamer, op verslag van de onderzoeksrechter, de procureur des Konings en de verdachte of zijn raadsman gehoord, bij een overeenkomstig artikel 5 met redenen omklede beschikking verklaart dat de hechtenis wegens ernstige en uitzonderlijke omstandigheden in verband met het openbaar belang moet worden gehandhaafd. De raadkamer beslist binnen vijf dagen te rekenen van de mededeling van het voorstel van de onderzoeksrechter aan de procureur des Konings. Ingeval de raadkamer beslist dat het bevel tot aanhouding niet wordt opgeheven, dan gaat de termijn van een maand bepaald in artikel 5, tweede lid, in met de dag waarop die beslissing is genomen.

Het voorgaande lid vindt geen toepassing wanneer het voorstel van de onderzoeksrechter gedaan wordt voor de in artikel 4 bedoelde verschijning van de verdachte voor de raadkamer of wanneer voor de kamer van inbeschuldigingstelling hoger beroep van de procureur des Konings of van de verdachte aanhangig is tegen een beschikking door de raadkamer gegeven met toepassing van de artikelen 4 of 5.

In al de gevallen waarin bij toepassing van de voorafgaande bepalingen opheffing van een bevel tot aanhouding wordt verleend, is de verdachte verplicht om bij alle proceshandelingen te verschijnen zodra zulks van hem gevorderd wordt.

Art. 19. - De verdachte en het openbaar ministerie kunnen voor de kamer van inbeschuldigingstelling hoger beroep instellen tegen de beschikkingen van de raadkamer gegeven in de gevallen bedoeld in de artikelen 4, 5, 6, vierde lid, 8 en 27, § 1, littera b, tweede lid, alsook tegen de beslissing van de correctionele rechtbank gewezen overeenkomstig artikel 7».

ARTIKEL 5. De artikelen 27, 28 en 29, luidend als volgt, worden toegevoegd aan de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis :

«Art. 27 - § 1. - Een recht op vergoeding wordt toegekend aan elke persoon die beroofd werd van zijn vrijheid in omstandigheden die strijdig zijn met de bepalingen van art. 5 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950, goedgekeurd bij de wet van 18 mei 1955.

§ 2. - De vordering wordt ingesteld bij de gewone gerechten, in de vormen bepaald door het Gerechtelijk Wetboek, en gericht tegen de Belgische Staat in de persoon van de Minister van Justitie.

Art. 28 - § 1. - Mag aanspraak maken op een vergoeding, elke persoon die in voorlopige hechtenis werd genomen gedurende meer dan 8 dagen, zonder dat deze hechtenis of de handhaving ervan te wijden is aan zijn persoonlijke gedraging :

- a) indien hij bij een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing rechtstreeks of onrechtstreeks buiten de zaak is gesteld ;
- b) indien hij, na een beschikking of een arrest van buitenvervolginstelling te hebben bekomen, het bewijs levert dat er gegevens in feite of in rechte aanwezig zijn waaruit zijn onschuld blijkt ;
- c) indien hij aangehouden werd of in hechtenis gebleven is nadat de strafvordering was verjaard ;
- d) indien hij een beschikking of een arrest van buitenvervolginstelling heeft bekomen waarbij uitdrukkelijk is vastgesteld dat het feit dat tot de voorlopige hechtenis aanleiding heeft gegeven, geen misdrijf is.

§ 2. - Het bedrag van deze vergoeding wordt vastgesteld naar billijkheid en met inachtneming van alle omstandigheden van openbaar en privaat belang.

§ 3. - (1) Indien betrokkene geen vordering tot schadevergoeding voor de gewone gerechten kan instellen, moet de vergoeding worden gevraagd bij een verzoekschrift gericht aan de Minister van Justitie, die binnen 6 maanden beslist.

De vergoeding wordt door de Minister van Justitie ten laste van de Schatkist toegekend indien de voorwaarden, bepaald in paragraaf 1 vervuld zijn.

Indien de vergoeding geweigerd wordt, indien het bedrag ervan onvoldoende geacht wordt of indien de Minister van Justitie niet binnen 6 maanden na het verzoek beslist, kan de betrokkene zich wenden tot de Commissie, ingesteld overeenkomstig paragraaf 4.

Is een vordering in rechte ingesteld, dan gaat de in het vorige lid bepaalde termijn van zes maanden eerst in nadat zij volledig voor de rechter is afgedaan.

§ 4. - Er wordt een commissie ingesteld die uitspraak doet over de beroepen tegen de beslissingen door de Minister van Justitie genomen of over de ingediende aanvragen wanneer de Minister geen uitspraak gedaan heeft in de voorwaarden, bepaald in paragraaf 3.

Deze Commissie bestaat uit de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, de eerste voorzitter van de Raad van State, de deken van de Orde van advocaten of, bij verhindering, de voorzitter van het Hof van Cassatie, de voorzitter van de Raad van State, de vice-deken van de Orde van advocaten.

(1) De onderlijnde teksten werden opgesteld door het Ministerie van Justitie na onderzoek door de Commissie op 21 maart 1972.

Het ambt van secretaris wordt uitgeoefend door een of meer leden van de griffie van het Hof van Cassatie, aangewezen door de eerste voorzitter.

De Koning regelt de werking van de commissie.

§ 5. - De beroepen en de verzoeken bestaan uit een verzoekschrift in twee exemplaren, getekend door de partij of zijn advocaat en neergelegd ter griffie van het Hof van Cassatie, binnen de 60 dagen na de beslissing van de Minister of na het verloop van de termijn waarin hij uitspraak had moeten doen.

De Koning regelt de procedure voor de commissie, die zitting houdt met gesloten deuren.

Zij doet uitspraak op het ter zitting door de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie gegeven advies, na de partijen in hun midelen te hebben gehoord.

Haar beslissingen worden in openbare zitting gewezen. Deze zijn niet vatbaar voor enig verhaal.

Op verzoek van de belanghebbende wordt de beslissing van de commissie bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt, zonder dat dit uittreksel het bedrag van de toegekende vergoeding mag vermelden. De kosten van de bekendmaking komen ten laste van de Schatkist.

Art. 29. - Bij overlijden van personen die volgens de artikelen 27 en 28 gerechtigd zijn op een vergoeding of daarop aanspraak kunnen maken, kunnen de vergoedingen aan hun rechtverkrijgenden worden toegekend.

Art. 5bis. - Artikel 447 van het Wetboek van strafvordering wordt met het hierna volgende lid aangevuld :

«Indien de in de leden 3 en 4 bedoelde vergoeding geweigerd wordt, indien het bedrag ervan onvoldoende wordt geacht, of indien de Regering niet binnen 6 maanden heeft beslist op het door de veroordeelde of zijn rechtverkrijgenden te dien einde ingediend verzoekschrift, kunnen dezen zich binnen zestig dagen na de beslissing van de Regering, of na het verstrijken van de termijn waarbinnen moest worden beslist, wenden tot de Commissie ingesteld overeenkomstig artikel 28, § 4, van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis».

ART. 6

(Art. 7 van het ontwerp)

OVERGANGSBEPALINGEN

De artikelen 27, 28 en 29 van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis vinden alleen toepassing op de personen die, onder de voorwaarden gesteld in deze artikelen zijn aangehouden of gevangen gehouden krachtens een na de inwerkingtreding van deze wet genomen maatregel of gegeven bevel.